

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobce: **L. B.**, zast. Mgr. Martinem Jančou, advokátem, se sídlem Mikulášské náměstí 11, Plzeň, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 10. 2010, č. j. 16 Ad 50/2010 - 42,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 28. 4. 2010, č. j. X, žalovaná zamítla námitky žalobce a potvrdila své rozhodnutí ze dne 5. 2. 2010, č. X, jímž byl žalobci od 1. 10. 2009 přiznán starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, ve výši 12 154 Kč. V odůvodnění rozhodnutí o námitkách žalovaná předeslala, že žalobce vychoval jako otec dvě děti a domníval se, že s ním nebylo jednáno stejně, jako by bylo jednáno s osobou jiného pohlaví. K tomu žalovaná uvedla, že podle § 6 odst. 2 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), se rozdílný důchodový věk u mužů a žen nepovažuje za diskriminaci. Žalovaná je vázána zněním zákona a nemůže určit důchodový věk účastníka řízení jinak, než je stanoveno v § 32 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, proto námitky zamítla.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce žalobu, v níž namítal, že na základě rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - jih vychoval jako samoživitel své dvě děti L. a E. do dospělosti. Konstatoval, že pokud by tak činil jako žena (nikoliv biologická matka), měl by nárok na snížení důchodového věku na základě počtu vychovaných dětí. Doplnil, že stejnou úlevu by získal i za předpokladu, že by podstoupil lékařský zákrok a byl oficiálně prohlášen ženou. Žalovaná podle žalobce nepostupovala v souladu s § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona a nesprávně své rozhodnutí opřela o § 6 odst. 2 téhož zákona, podle kterého se za diskriminaci nepovažuje rozdílné zacházení související s rozdílným stanovením důchodového věku pro muže a ženy. Žalobce podotkl, že stanovení věkové hranice je dáno zákonem a je rozdílné, ale snižování důchodového věku je vázáno na určitou činnost - výchovu dětí. Pokud má žena při splnění podmínky (výchovy dětí) nárok na snížení důchodového věku stanoveného pro ženy, žalobce to vnímá jako porušení antidiskriminačního zákona, neboť on při splnění stejné podmínky nárok na snížení důchodového věku pro muže nemá.

Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 20. 10. 2010, č. j. 16 Ad 50/2010 - 42, žalobu zamítl a rozhodl dále, že účastníkům se náhrada nákladů řízení nepřiznává. V odůvodnění uvedl, že i přes vydání antidiskriminačního zákona je povinen respektovat nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 53/04, na jehož základě zůstal obsah ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění beze změny. Krajský soud citoval podstatné části odůvodnění zmíněného nálezu, podle kterého existovaly objektivní a rozumné důvody svědčící pro uplatněný rozdílný přístup (zvýhodnění žen - matek), a ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění není v rozporu s čl. 1, čl. 3 odst. 1 a čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Krajský soud shledal napadené rozhodnutí věcně správným a odpovídajícím zákonu, i když v rozhodnutí není uvedeno, zda se starobní důchod přiznává podle písm. a) či b) ustanovení § 31 zákona o důchodovém pojištění. Žalobní body neshledal soud důvodnými, neboť žalobce není matkou ani ženou, která vychovala děti, a proto podle platné právní úpravy nelze při stanovení důchodového věku zohlednit výchovu dětí žalobcem. S ohledem na výše uvedené soud žalobu podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), zamítl jako nedůvodnou.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas kasační stížnost z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., označil rovněž důvody podle § 103 odst. 1 písm. b) a e) téhož zákona, aniž je jakkoliv konkretizoval. Zopakoval, že na základě rozhodnutí Okresního soudu Plzeň - jih vychoval jako samoživitel své dvě děti L. a E., a to až do dospělosti. Namítal, že žena by v takovém případě měla nárok na snížení důchodového věku na základě počtu vychovaných dětí. Žalovaná podle stěžovatele nepostupovala v souladu s § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona a nesprávně své rozhodnutí opřela o § 6 odst. 2 téhož zákona, podle kterého se za diskriminaci nepovažuje rozdílné zacházení související s rozdílným stanovením důchodového věku pro muže a ženy. Stěžovatel shodně jako v žalobě podotkl, že stanovení věkové hranice je dáno zákonem a je rozdílné, ale snižování důchodového věku je vázáno na určitou podmínku, resp. činnost - výchovu dětí. Stěžovatel vnímá jako diskriminační zacházení, že jakákoliv žena má při splnění této podmínky nárok na snížení důchodového věku, které stěžovateli nepřísluší, neboť si nenechal změnit pohlaví. Stěžovatel uzavřel, že se jedná o porušení

antidiskriminačního zákona, a navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil v kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. V kasační stížnosti se stěžovatel dovolává důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a), b) a e) s. ř. s., přičemž důvod pod písm. b) nijak nespecifikoval, proto se jím Nejvyšší správní soud blíže nezabýval. Kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. přichází v úvahu pouze tehdy, směřuje-li kasační stížnost proti usnesení o odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení, což není projednávaný případ.

Základním důvodem kasační stížnosti stěžovatele tak zůstává důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., podle kterého *kasační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení*. Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Kasační stížnost není důvodná.

V posuzované věci je předmětem sporu charakter ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění, které upravuje odlišně důchodový věk mužů a žen. Právě v této odlišnosti, pokud jde o zohlednění počtu vychovaných dětí pouze v případě žen, spatřuje stěžovatel diskriminaci a porušení antidiskriminačního zákona.

Podle § 32 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění *důchodový věk činí*
a) u mužů 60 let,
b) u žen
1. 53 let, pokud vychovaly alespoň pět dětí,
2. 54 let, pokud vychovaly tři nebo čtyři děti,
3. 55 let, pokud vychovaly dvě děti,
4. 56 let, pokud vychovaly jedno dítě, nebo
5. 57 let,
jde-li o pojištěnce narozené před rokem 1936.

Podle odst. 2 téhož ustanovení, který se vztahuje na stěžovatele narozeného v roce 1948, *u pojištěnců narozených v období let 1936 až 1968 se důchodový věk stanoví podle přílohy k tomuto zákonu. Stanoví-li se podle této přílohy důchodový věk s přičtením kalendářních měsíců, považuje se za důchodový věk věk dosažený v posledním přičteném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce; neobsahuje-li takto určený měsíc takový den, považuje se za důchodový věk ten věk, který je dosažen v posledním dni posledního přičteného kalendářního měsíce.*

Příloha, na kterou odkazuje ustanovení § 32 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, rovněž stanovuje odlišně důchodový věk mužů a důchodový věk žen, u něhož zohledňuje počet vychovaných dětí.

Podle § 6 odst. 2 antidiskriminačního zákona *za diskriminaci se nepovažuje rozdílné zacházení, které souvisí se stanovením rozdílného důchodového věku pro muže a ženy; to neplatí v systémech sociálního zabezpečení pracovníků podle § 8 a 9.*

Citované ustanovení představuje negativní vymezení pojmu diskriminace, a je tudíž speciálním ustanovením k § 2 odst. 3 téhož zákona, podle kterého *přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru.*

Určuje-li zákon výslovně, že diskriminací není rozdílné zacházení, které souvisí se stanovením rozdílného důchodového věku pro muže a ženy, nelze přisvědčit argumentaci stěžovatele o diskriminační povaze ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění. Se stanovením rozdílného důchodového věku totiž souvisí nejen otázka pohlaví žadatele o starobní důchod, ale též skutečnost, že zákon při určování důchodového věku žen zohledňuje počet vychovaných dětí.

Úvaha stěžovatele, který rozlišuje mezi věkovou hranicí pro odchod do důchodu, jejíž rozdílné stanovení pro muže a ženy za diskriminaci nepovažuje, a zvýhodněním podle počtu vychovaných dětí, které je podle stěžovatele diskriminační, tak nemá oporu v platném právu. Námitku porušení antidiskriminačního zákona proto Nejvyšší správní soud neshledal důvodnou.

Podle čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod *základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.*

Vztahem tohoto ustanovení Listiny základních práv a svobod, které zaručuje rovnost v přístupu k základním právům, k § 32 zákona o důchodovém pojištění se zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/04, z něhož v napadeném rozsudku vycházel též krajský soud.

V tomto nálezu, kterým byl zamítnut návrh na zrušení ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění, Ústavní soud uvedl, že „*... [R]ovnost je kategorie relativní, jež vyžaduje odstranění neodůvodněných rozdílů. Zásadě rovnosti v právech podle čl. 1 Listiny základních práv a svobod je proto třeba rozumět tak, že právní rozlišování v přístupu k určitým právům nesmí být projevem libovůle, neplyne z ní však závěr, že by každému muselo být přiznáno jakékoli právo.*“ (srov. bod 28. nálezu).

Dále Ústavní soud vyslovil, že „*... určitá zákonná úprava, jež zvýhodňuje jednu skupinu či kategorii osob oproti jiným, nemůže být sama o sobě označena za porušení principu*

rovnosti. Zákonodárce má určitý prostor k úvaze, zda takové preferenční zacházení zakotví. Musí přitom dbát o to, aby zvýhodňující přístup byl založen na objektivních a rozumných důvodech (legitimní cíl zákonodárce) a aby mezi tímto cílem a prostředky k jeho dosažení (právní výhody) existoval vztah přiměřenosti." (srov. bod 30. nálezu).

Ústavní soud konstatoval, že „*...nesdílí názor, že napadené ustanovení je v rozporu s čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny ve vztahu k navrhovatelem uváděnému čl. 30 odst. 1 Listiny a že zrušením § 32 zákona o důchodovém pojištění by byla nastolena rovnost obou pohlaví ve vztahu k právu na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří. Došlo-li by ke zrušení napadeného ustanovení, bylo by odebráno jisté zvýhodnění ženám-matkám, aniž by v rámci „zrovnoprávnění" nabyli muži-otcové stejné výhody, jakou mají ženy-matky. Ústavní soud je toliko negativním zákonodárcem a jeho zásah vůči napadenému ustanovení by tak pouze porušil princip ochrany důvěry občanů v právo, příp. by zasáhl do právní jistoty, resp. legitimního očekávání. V tomto kontextu Ústavní soud konstatuje, že v daném případě nenastal rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností.*" (srov. bod 33. nálezu).

Přihlédl rovněž k tomu, že ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění není z hlediska komparatistického v zemích Evropské unie výjimkou, byť i obecný trend směřuje k perspektivnímu odstranění rozdílného důchodového věku mužů a žen, o němž se diskutuje i v České republice.

Ústavní soud neshledal ani projev libovůle zákonodárce při přijetí platného znění ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění a dospěl k závěru, že „*...by zrušením napadeného ustanovení vybočil z principu minimalizace zásahu, neboť řešení nerovného postavení mužů a žen v rámci důchodového pojištění nelze nalézt bez komplexní a moudře načasované úpravy systému celého důchodového pojištění, při nalezení sociálně únosných a ekonomicky přijatelných hledisek, která je třeba stanovit spíše v rámci celkové reformy důchodového systému ...*" (srov. bod 36. nálezu).

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud přisvědčil argumentaci svědčící pro závěr, že existovaly objektivní a rozumné důvody pro uplatněný rozdílný přístup, a dospěl k závěru, že ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění není v rozporu s čl. 1, čl. 3 odst. 1 a čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, pročež návrh na jeho zrušení podle § 70 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zamítl.

Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky *vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.*

Není pochyb o tom, že Ústavní soud neshledal ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění protiústavním, ani svévolně porušujícím rovnost zacházení vyžadovanou Listinou základních práv a svobod, a tento názor pojal do svého rozhodnutí, jímž jsou všechny soudy včetně Nejvyššího správního soudu, ale též Česká správa sociálního zabezpečení vázány.

Stěžovatelem namítaná diskriminační povaha ustanovení § 32 zákona o důchodovém pojištění tak byla citovaným nálezem Ústavního soudu zcela jednoznačně vyvrácena.

Za této situace Nejvyšší správní soud uzavírá, že napadený rozsudek krajského soudu netrpí vadou nesprávného posouzení právní otázky ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., kasační námitky nejsou důvodné, a proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 10. 2010, č. j. 16 Ad 50/2010 - 42, jako nedůvodnou zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Protože stěžovatel nebyl v řízení úspěšný a žalované ze zákona náhrada nákladů řízení nepřísluší, bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. dubna 2011

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu